

De adat van de Czygani's noodgedwongen ontsluitend

door Ja van Thiel

'k Ben voor de derde keer op bezoek in het vriendelijke doktersgezin. En ik voel me er al heelemaal thuis. 't Is niet moeilijk om den dokter, gezellig causeur als hij is, aan de praat te krijgen.

Met een zak tabak op z'n knie zit hij zijn pijpje te stoppen. Zijn heele kop is één glunderlach als 't ie herinneringen ophaalt.

„Ja, dat geval bij die zigeuners... Ik geloof niet, dat een dokter in Nederland ooit iets dergelijks heeft meegemaakt. Ik heb tenminste ook al eens op een kringvergadering dit verhaal verteld en het werd als een unicum in de dokterswereld beschouwd.”

Ik ben een en al aandacht en wacht in spanning wat er zal komen.

U weet natuurlijk wel, dat de rasechte zigeuners hier maar heel sporadisch voorkomen. Een nomaden-volkje als zij zijn, tieren alleen maar in woeste streken. Maar naar ons dorp was op de een of andere raadselachtige manier een tiental wagens met zigeuners verdwaald. Nu moet U weten, ons dorp lag vlak bij den grens en een groot dicht bosch was er ook. 't Was midden Juli. Maar, zooals je vaak hebt in ons landje, guur en regenachtig. Tegen den avond stak er een storm op van je welste en tusschen de windvlagen door stortregende het. Het was een weertje om geen hond naar buiten te sturen. We waren van de triestheid en de kou maar vroeg in bed gekropen. Ik verwachtte geen dringende patiënten en ik hoopte dus, nu het zoo lekker stormde buiten, eens fijn te maffen. Maar jawel hoor, net in de eerste slaap daar gaat de bel. Ik heb een spreekbuis naast mijn bed en ik vraag wie of er is. Eerst geen antwoord. Ik roep een paar keer „hallo! hallo!” omdat ik wel weet, dat de menschen er niet zoo gauw erg in hebben waar het geluid vandaan komt. Eindelijk hoor ik een ruwe mannenstem iets schreeuwen. Maar ik versta de woorden niet. Het is geen Fransch, Duitsch of Engelsch. Dan schreeuwt een andere mannenstem iets naar boven.

„Nou snap ik er geen syllabe meer van” zeg

ik tegen mijn vrouw, „zoo'n gek taaltje heb ik nog nooit gehoord.” Ik schiet mijn kleeren aan en ga naar beneden. Maar als ik het raampje in de deur open doe, nou, dan schrik ik wel even. Daar staan me een paar kerels op de stoep, zoo schorrie-morrie-achtig als ik ze zelden had gezien. Bruine hoed, pikzwart kroeshaar en meer lompen dan kleeren aan hun lijf. Maar de oogen waren pienter genoeg! Ze gesticuleerden en wazen de donkerte in. Ik begreep wel zooveel dat ze me mee wilden hebben. Maar daar had ik niet veel zin in. Ik had net zoo'n idee of die kerels daar voor me, mij in de val wilden lokken, berooven of ontvoeren of zooiets. Ik had wel eens gehoord, dat ziekte onder de zigeuners bijna niet voorkomt, omdat ze van jongsaf gehard zijn. Dus waarom moest ik midden in den nacht dan mee?

„En, deed u het tòch?”

„Ja, wacht U maar, dit is pas het begin.

Ik dacht eens even na en toen schudde ik resoluut van „nee, nee-ik doe het niet”, en sloot de deur voor hun neus dicht. Als ze me werkelijk noodig hadden voor de een of andere ernstige zieke, dan zouden ze zich zoo wel niet af laten schepen.

„En gingen ze weg, dokter?”

„Ja dadelijk. Ze schreeuwden iets tegen elkaar en toen zetten ze het op een loopen. Nou, ik dacht, die zijn bang, dat ik de politie zal waarschuwen en smeren 'm. Toch zeker kwaad in de zin gehad.”

Boven vertelde ik mijn vrouw alleen maar, dat ik niet wist wat die lui van me wilden, en ze weer weggegaan waren.

Weer waren we goed en wel in slaap of er wordt voor de tweede keer gebeld. En, als ik door de buis vraag wie er is, krijg ik ten antwoord: „boer Hiddink”.

Nou, die kende ik goed. Hij had een groote boerderij even buiten het dorp, dicht bij het bosch.”

Ik vraag, wie of er ziek is en dan vertelt hij,

dat er een troep zigeuners in het bosch gebiva-
keerd ligt en dat het zoo'n helsch gebrul is of ze
elkaar vermoorden. Twee van hen hebben hem
uit bed geklopt en die hebben hem beduid, dat
er een dokter moest komen.

„t Ja, dan moet ik maar eens zien wat er aan
de hand is.”

Terwijl hij dit zegt, glijdt er een glimlach
over het gezicht van den dokter. Eenvoudig-weg
gaat hij door met zijn verhaal en ik merk, dat hij
zoo'n taak vervult met het gevoel van: ik moet
mijn plicht doen — als een man die weet dat
hij zichzelf niet mag sparen waar het gaat om
het helpen van de lijdende menschheid.

„Ik met Hiddink erop af.

We dringen door het bosch en jawel hoor,
daar op de natte bladeren in de gure storm en
terwijl het pijpestelen regent, zie ik me daar een
vrouw liggen. Gewoon buiten op den grond, voor
de woonwagen! De beide mannen, die bij mij
geweest zijn staan op een afstand tegen een wa-
gen aangeleund. Op den grond liggen bij de
vrouw twee andere vrouwen geknield en als ik
dichterbij kom maakt zich uit de schaduw van
een boom een gedaante los, die langzaam naar
ons toeschuifelt. Het is zoo'n ouwe tanige toover-
heks met een huid als gerimpeld perkament,
een kromme haakneus en een mond met nog een

paar brokkelige tanden erin.”

„Hè, dokter, gezellig zoo'n ontmoeting in het
donker!”

„Nee gerust, het was een wijf, nee maar! Ik
hoorde later, dat ze heel wat mans was. Het
was de *stammoeder* en ze commandeerde de hee-
le troep. Maar dat hoorde ik later pas. Op dat
oogenblik zou ik werkelijk haast geloofd hebben
dat het een heks was. Ze had sluike, gitzwarte
haren die in slierten om d'r ooren hingen en
toch was ze nog opgeschikt met kralen en gitten
en munten die rinkelden bij elke beweging van
haar dorre lichaam.

Ik zag dadelijk wat er aan de hand was. Er
was een baby op komst. Maar ik merkte al
gauw, dat alles niet gewoon was. Er haperde iets
aan. Trouwens, anders hadden de zigeuners me
ook niet gehaald, want ze redden zich met een
normale bevalling altijd zelf. Ik beduidde ze,
dat ik water moest hebben om mijn handen te
wasschen. Maar ze schenen het niet te hebben.
Ik holde toen met boer Hiddink mee. Daar heb
ik eerst eens grondig de handen gewasschen en
toen met een groote emmer water weer naar
het bosch. Toen ik terug kwam waren de man-
nen verdwenen. Later hoorde ik, dat alle man-
nen bij de geboorte van een kindje in één wagen
opgesloten worden. Dat schrijft hun adat voor.”

archief cliché

„Maar dokter, moest die vrouw niet in de wagen? U zei, dat het zoo'n vreeselijk weer was en het pijpestelen regende.”

„Nee, dat mocht volstrekt niet, dat verbood hun ritus. Een kind moet buiten de wagen geboren worden.”

„Maar daar begrijp ik niets van. Hoe gauw kan zoo'n vrouw dan geen kou pakken en een of andere ziekte oplopen?”

„Ja, daar schijnen ze nou eenmaal immuun voor te zijn. Mijn patiente is er tenminste die nacht niks van overkomen en ze had maar één dunne jurk aan zonder onderkleeren. En ik hielp haar met m'n witte jas over mijn dikke looden regenjas heen.”

Dokter zit stevig te dampen. Gezellige rookwolkjes kringelen omhoog. En als hij weer een ferme trek gedaan heeft, gaat hij verder:

„Nou, de bizonderheden zal ik U verder maar sparen, maar het vervelendste was, dat de oude vrouw maar naast me geknield lag, allerlei tooverformules prevelde en voortdurend geheimzinnige gesticulaties boven mijn handen maakte. Na afloop wilde ik de vrouw even laten rusten, en daarom liep ik vlug naar de boerderij om me wat op te knappen. Ik maakte gauw voort en ik was hoogstens tien minuten weg geweest. Maar toen ik terug kwam schrok ik me een aap! De vrouw was verdwenen. Ik dacht eerst dat ik me vergiste en niet bij de goede wagen was, maar ik zag duidelijk de sporen op den grond waar de vrouw gelegen had. En toen ik daar even beteuterd stond te kijken, komt de oude heks uit de wagen en beduidt me dat ik maar binnen moet komen. Daar lag mijn patiente op een bed van stroo met wat oude lompen over. Ze hadden haar zelf al heelemaal afgeholpen en zoo ver ik het kon bekijken, was de vrouw op eigen krachten in de wagen geklommen. Ik had dus niets meer te doen. Opeens hoor ik een oorverdoovend gejuich en gejoel. Al de opgesloten mannen stormden naar buiten en staken een groot vuur aan, waar het hout al klaar voor lag. En toen de vlammen goed hoog oplaaiden begonnen de kerels in het flakkerende licht te dansen. Of dat nu een vreugdedans was of een soort plechtige geestenbezwering weet ik niet precies.

278

„En hoe liep het met de kraamvrouw af?” vraag ik.

„Den volgenden middag ben ik er weer heen gegaan. Nou, ze was in de beste conditie en de baby ook. De oude heks kwam dadelijk weer op me af en ik moest met haar mee naar een van de mooiste wagens. Ik dacht: wat zullen we nou hebben? en nieuwsgierig liep ik haar achterna. Op een tafel lag een groot boek. En ze beduidde me, dat ik daar mijn naam in moest schrijven. Er stonden heele risjes onleesbare hiërogllyphen in. Het was hun stamboek, net zooveel als bij ons de burgerlijke stand. Toen ik mijn handteekening gezet had, nam de heks mijn hand en ging ze me de toekomst voorspellen. Aan haar grijnslachen merkte ik wel, dat natuurlijk geluk en voorspoed mijn deel zouden zijn. Maar even later kwam de aap uit de mouw. Ik moest een kruis van zilveren munten in de palm van mijn hand leggen, dan zou ze me geheime dingen openbaren. Nou, ik liet me natuurlijk niet beetnemen en had wel in de gaten, waar het om te doen was. Ik zei, dat ze zelf die munten er maar in moest leggen als beloning voor mijn hulp. Maar toen hield ze zich van den domme.”

„Heb U er nooit een cent voor gehad?”

„Nee, maar dat wist ik wel vooruit. Den volgenden dag, dus den derden, trokken ze al weg en wat het mooiste was, mijn patiente liep zelf voor den wagen en hielp dapper mee trekken of duwen!

Later heb ik van de gemeentesecretaris gehoord, dat de politie er nog bij te pas was gekomen, omdat ze het kind niet aan wilden geven in het dorp. Toen ze gedwongen werden, hebben ze het eenigste trouwboekje dat de troep bezat, opgescharreld en is het kind daarin ingeschreven.

„En was dat dan ook net het boekje van het gelukkige ouderpaar?”

„Welnee.”

Dokter schudt van het lachen. Hij blaast een vervaarlijk dikke rookwolk uit.

„Ik zal het U nog sterker zeggen:

Het kind staat ingeschreven als zoon van een 68 jarige vader en een 49-jarige moeder.

En de vrouw, die ik geholpen had, was beslist niet ouder dan een jaar of achttien!”